

O D L U K E

A) Odluke domaćih sudova i drugih organa

VIŠI PRIVREDNI SUD SR HRVATSKE

Presuda br. V-Sl-2300/76-2
od 4.IV 1977.

Vijeće: Zvone Rihtman, dr Zdenko Antić, prof.dr Branko
Jakaša

Prijevoz stvari morem - Odustanak naručitelja prijevoza od ugovora - Plaćanje odustanine u visini polovine vozarine - Viša sila kao razlog nemogućnosti izvršenja ugovora koji pada na stranu naručitelja prijevoza - Zabrana izvoza robe kao razlog više sile koja onemogućava izvršenje ugovora - Naručitelj prijevoza ne može se pozivati na višu silu kao razlog nemogućnosti izvršenja ugovora ako je zabrana izvoza robe, koja je bila predmetom ugovora o prijevozu, nastupila nakon što je brod po ugovoru morao doći u luku radi ukrcaja tereta - Zabrana koja nastupi nakon tog vremena ne smatra se višom silom - Brodar započinje s izvršenjem ugovora kada prazan brod uputi u luku ukrcaja - Naručitelj ima pravo odustati plaćanjem polovine vozarine sve dok teret nije ukrcao - Navodi uneseni u nadopunu žalbe ne mogu se uzeti u obzir ako su podneseni sudu nakon isteka roka propisanog za podnošenje žalbe

Tužitelj je domaća tvrtka - brodar, a tuženi je inozemna tvrtka - naručitelj prijevoza.

Tužitelj zbog odustanka tuženoga od zaključenog broderskog ugovora na putovanje, pozivom na odredbu člana 24, stav 1. Zakona o ugovorima o iskorištavanju pomorskih brodova (Sl.list FNRJ, br.25/59 i Sl.list SFRJ, br.20/69), potražuje od tuženoga polovinu ugovorene vozarine, tj. isplatu iznosa od USA \$ 50.000.- spp.

Tuženi se u osnovi protivi plaćanju utuženog iznosa (visina zaračunate vozarine u računskom pogledu nije sporna).

Medju strankama nije sporno:

1) zaključnicom (Booking-Note) od 30.VI 1970. zaključen je izmedju sadašnjih parničnih stranaka broderski ugovor na putovanje,

2) tim ugovornim brodar je preuzeo obavezu da će praznim m/brodom izvršiti prijevoz 2.000 metričkih tona smrznutog govedjeg mesa od luke ukrcaja Montevideo (Urugvaj) do luke iskrcaja Hamburg, uz vozarinu od 50 USA \$ po jednoj metričkoj toni, s tim da se ukrcaj tereta u brod vrši u posljednjoj dekadi VII mjeseca 1970. godine,

3) u vrijeme zaključenja ugovora 30.VI 1970. brod se nalazio u Evropi, odnosno vodama Evrope, i odmah nakon zaključenja ugovora uputio se prazan prema luci Montevideo,

4) dana 20.VII 1970. tuženi, tj. naručitelj obavijestio je brodara, tj. tužitelja o tome da odustaje od ugovora zaključenog dana 30.VI 1970. godine,

5) dana 20.VII 1970, tj. u vrijeme odustanka naručitelja od ugovora brod je već bio preplavio znatan dio puta i došao u blizinu ukrcajne luke, pa nakon što je dobio nalog da uspori vožnju, dana 29.VII 1970. je i uplovio u luku Montevideo,

6) zbog odustanka tuženoga od ugovora ukrcavanje nije ni započeto,

7) odlukom urugvajске vlade od 2.IV 1970, koja je u cijelosti objavljena u urugvajskom službenom listu 10.IV 1970, propisano je da se neće moći vršiti izvoz govedjeg mesa iz Urugvaja od 15.VIII 1970. godine,

8) već početkom VIII mjeseca 1970, točnije 3.VIII 1970. dekretom nacionalnog instituta za meso u Montevideu zabranjeno je dobavljaču mesa tuženoga, klaonici (tvrtki "Frigorifico" National) iz Montevidea da proizvodi meso za izvoz i plasira ga na strana tržišta.

Sporno je između stranaka, da li tuženi nije mogao ispuniti ugovorenu činidbu (ukrcati smrznuto govedje meso na brod) zbog neotklonjivih i nepredvidivih razloga, tj. uslijed više sile, i zavisno od toga da li je imao pravo odustati od ugovora u smislu odredbe člana 22. Zakona o ugovorima o iskorištavanju pomorskih brodova, nadalje, da li je za ovu upravnu mjeru znao ili morao znati prije zaključenja ugovora 30.VI 1970, i zavisno od toga da li je tuženi dužan platiti tužitelju polovinu vozarine.

Prvostepeni sud je nakon izvedenih dokaza, pregleda spomenutog ugovora od 30.VI 1970, korespondencije stranaka (telexa, pisama i dr) pregleda teksta propisa Odluke urugvajске vlade od 2.IV 1970. i nakon provedene rasprave donio presudu, kojom je u cijelosti usvojio tužbeni zahtjev.

U obrazloženju prvostepene presude navodi se, između ostalog, slijedeće:

Spomenuta Odluka od 2.IV 1970. bila je objavljena u "Službenom listu" u Urugvaju još dana 10.IV 1970, dakle gotovo tri mjeseca prije zaključenja ugovora o prijevozu od 30.VI 1970. godine.

U toj odluci bilo je određeno da zabrana izvoza stupa na snagu tek od 15.VIII 1970, dakle u vrijeme kada je po redovitom toku stvari već trebalo izvršiti ukrcaj cjelokupne količine tereta na brod, jer je ukrcaj tereta trebalo izvršiti do konca VI. mjeseca 1970. godine. Pored toga bilo je za očekivati da će klaonice dobiti nalog vlasti da prestanu proizvoditi meso za izvoz i plasirati ga na strana tržišta i nešto ranije od 15.VIII 1970, pa je tako i dobavljač tuženoga dobio takav nalog 3.VIII 1970. Međutim, i ovo je neodlučna činjenica jer je nastupila u vrijeme kada je ukrcaj već trebao biti dovršen i u vrijeme kada je brod s ukrcajnim teretom već mogao isploviti iz ukrcajne luke.

Prema tome, prvostepeni sud smatra da se na strani tuženoga nisu stekli uvjeti iz člana 22. Zakona o ugovorima o iskorištavanju pomorskih brodova i da je tuženi po članu 24, st.1. cit. zakona dužan platiti tužitelju polovicu ugovorene vozarine. Okolnost što ukrcaj tereta nije ni započeo, prvostepeni sud smatra neodlučnom iz razloga što stoji na stajalištu da odredbu stava 1, člana 24. cit. zakona treba tumačiti tako, da brodar ima pravo na polovinu vozarine u slučaju ako naručilj izjavi da odustaje od ugovora u razdoblju od dana zaključenja ugovora do dana dovršenog ukrcaja tereta na brod. Prema tome, prvostepeni sud ne usvaja pravno shvaćanje tuženoga, prema kojem brodaru pripada pravo na zaračunavanje vozarine samo u onim slučajevima kada naručilj prijevoza odustane od ugovora u razdoblju od časa započetih ukrcajnih manipulacija do časa dovršenog ukrcajanja tereta.

Pravodobnom žalbom tuženi pobija prvostepenu presudu u cijelosti zbog žalbenih razloga pogrešne primjene formalnog i materijalnog prava i predlaže da se ista preinači i tužbeni zahtjev odbije.

Tuženi smatra da je prvostepeni sud iz izvedenih dokaza izveo netočan zaključak o tome da postoji obveza tuženoga na plaćanje utuženog iznosa.

Uz nadopunu žalbe podnesene 3.VIII 1976, tuženi prilaže pismo od 26.IV 1976, te nudi izvođenje dokaza saslušanjem svjedoka na okolnost da je Vojna vlada u Urugvaju

"..... u kritično vrijeme, svojom diskrecionom intervencijom..." spriječila tuženome utovar ugovorene količine mesa.

Drugostepeni sud je, ispitujući presudu u granicama iz člana 353. ZPP, ustanovio da žalba tuženoga nije osnovana.

Prvostepeni sud je izveo sve potrebne dokaze, te je pravilno utvrdio činjenično stanje i na tako utvrdjeno činjenično stanje pravilno primijenio materijalno pravo kada je usvojio tužbeni zahtjev.

Na strani tuženoga ne postoji viša sila, jer je mogao izvršiti ugovorenu činidbu (ukrcavanje tereta na brod) unutar ugovorenog odredjenog vremena - do 30.VII 1970, dakle i prije stupanja na snagu spomenute Odluke urugvajске vlade o zabrani izvoza govedjeg mesa u inozemstvo (odluka je stupila na snagu 15.VIII 1970) i prije donošenja upravnih mjera urugvajskih vlasti, kojima se zabranjuje vlasnicima klaonica da isporučuju meso izvoznicima.

Navodi žalitelja izneseni u nadopuni žalbe ne mogu se uzeti u obzir iz razloga što je nadopuna žalbe podnesena poslije isteka zakonskog roka od 8 dana za podnošenje žalbe (rok za podnošenje žalbe istekao je 16.VII. 1976, a nadopuna žalbe podnesena je 3.VIII 1976).

Iz svega iznesenog izvodi se zaključak da je tuženi 20.VII 1970. neopravdano odustao od ugovora i da se ne može primijeniti odredba člana 22, st.1. ZUIPB-a.

Ako od momenta zaključenja ugovora o prijevozu do svršetka ukrcaja naručitelj prijevoza odustane od ugovora, brodaru pripada polovina ugovorene vozarine (st.1, člana 24. ZUIPB-a).

U konkretnom slučaju stranke su zaključile spomenuti ugovor o prijevozu 30.VI 1970. Tužitelj je započeo sa izvršenjem tog ugovora, jer je svoj prazan m/brod uputio iz Evrope u pravcu luke Montevideo. Dana 20.VII 1970. kad je tužiteljev brod već doplovio nadomak te luke, tuženi je odustao od ugovora.

Iz iznesenog slijedi da brodaru, tužitelju, pripada po stavu 1, člana 24. ZUIPB-a polovina vozarine. Stoga je prvostepena presuda pravilnom primjenom materijalnog prava obvezala tuženoga na plaćanje utuženog iznosa.

• V.V.

Bilješka.- U konkretnom slučaju radilo se o brodarskom ugovoru za prijevoz cijelim brodom. Ukoliko je u pitanju brodarski ugovor u kojemu ima više samostalnih naručitelja, pravo na odustanak, uz plaćanje polovine vozarine, imaju svi naručitelji zajedno. Karakteristično je za gornju presudu da brod nije bio kriv za zakašnjenje dolaska u luku. Ukoliko bi to bio slučaj, tada ne samo da brod ne bi imao pravo zahtijevati polovinu vozarine, već bi bio dužan naručitelju nadoknaditi štetu.

B.J.

VIŠI PRIVREDNI SUD SR HRVATSKE

Presuda br. III-S1-736/77-2
od 11.V 1977.

Vijeće: Ivo Bešker, Gavro Badovinac, prof.dr Velimir Filipović

Provizija za posredovanje za kupnju brodova - Kada su se dva posrednika sporazumjela o proviziji za posredovanje za kupnju brodova, svakome od njih pripada provizija prema dogovoru, ako su ispunili svoje ugovorne obveze

Tužitelj je pomorski agent, a tuženi je trgovačko poduzeće. Sporno je među strankama da li je tuženi dužan tužitelju platiti 2,162.600.- din. s kamatama na ime dijela provizije koja je bila ugovorena između tužitelja i tuženoga za posredovanje kod kupoprodaje brodova kineskoj firmi "Chime National Mashinery Import Corporation".

Prvostepeni sud rješavajući spor nakon provedene rasprave obvezao je tuženoga da plati tužitelju 2,163.600.- din. s 8% kamata i to na din. 1,081.800.- od 15.VI 1972. i na din. 1,081.800.- od 30.X 1974. do isplate, kao i da mu naknadi troškove spora od din. 43.296.- iz razloga jer je nakon provedene rasprave i izvedenih dokaza našao da su se tužitelj i tuženi na osnovi telexa tužitelja od 11.II 1970. g, kojeg je tuženi potvrdio istoga dana, sporazumjeli o zajedničkoj suradnji na kineskom tržištu u vezi s prodajom ponudjenih brodova kineskim interesentima; da tuženi preuzme na sebe daljnje razgovore i da se pojavljuje kao izvoznik, a ostvarena provizija da se podijeli popola; da će stranke u formi jednog ugovora o zajedničkoj suradnji na spomenutim poslovima naknadno detaljno formulirati tu suradnju, no koji ugovor nije nikad zaključen; da je o tom sporazumu tužitelj istog dana obavijestio brodograditelja i inozemnog kineskog kupca brodova; da je brodograditelj s